

Axel från Trollbo

Börje Pettersson

När Åke Hellström nyligen firade sitt 70:e jubileum, uppmärksammades detta av åtskilliga av LASS medlemmar, liksom av många utanför klubben.

Antalet bevis på uppskattning av en god kamrat och vapenbroder var stort, men vi som haft nöjet och förmånen att känna Åke under ett par decennier nu, är inte förvånade. För de som inte varit lika privilegierade, framför allt de yngre i vår klubb, följer här en kort levnadsbeskrivning och en (tyvärr) alltför summarisk presentation av Åke som människa, schackspelare och problemkompositör.

Axel Åke Hellström såg dagens ljus i Trollbo i Långshyttan, Dalarna. När skolan var avslutad var det naturligt att ta jobb på bruket, där han hade olika sysslor under några års tid fram till militärtjänsten. Det var allt från springpojksjobb på kontoret till att bli smedhalva och småningom utlärare smed.

Första riktiga bekantskapen med schack kom i 13-årsåldern, då pappan lärde honom spelets regler. Hos en faster fanns några ex av tidningen Allers, och Åke började med att lösa de problem som där fanns publicerade i varje nummer. Därmed tändes lusten att skapa själv och ett par egna tvådragare tillverkades. Dessa skickades till Avesta-Posten där Åkes

namne, den legendariske problemisten Axel Åkerblom, var redaktör.

Det blev en halv sida med diagram i tidningen och sådant sporrade naturligtvis. Samarbetet fortsatte, ibland fick Åke lösa 'egna' problem som Åkerblom "fixade till" och publicerade i Åkes namn! Det hände också vid något tillfälle att adepten bidrog med en idé som redaktören utvecklade till ett eget originalproblem.

Åke vill gärna framhålla Axel Åkerbloms betydelse som förebild och tackar honom för sitt ökade intresse för problemkonsten.

Det praktiska spelet intresserade också, Åke var med och vann bl a två lag-DM för Långshyttan. På den här tiden läste han t o m lite teori, och spelade som junior jämnt med Buskenström m fl. Långshyttan hade en stark klubb. Åke berättar om hur landslagsspelaren Martin Johansson kom från Hedemora för att spela träningspartier som förberedelse inför ett särspele om SM-titeln. Han förlorade mot både Berndt Wihlborg och Gustav Grahn Lund, men vann enligt Åke särspelet! (Det är möjligt att Martin var uppe i flera särspele om titeln, skrivaren av dessa rader har stora brister i sitt vetande. Särspelet 1960 emellan M. J., Zandor Nilsson och Erik Lundin vanns emellertid av en 'släkting' till skrivaren, nämligen skri-

varens fars systers före detta mans bror — Erik Lundin! 'Vi' ber om tillgift för denna utsvävning.)

Åke är en mycket god berättare och otaliga är de historier jag avnjutit i hans hem om originella schackprofiler, om pokerspelare bland stubbar och stenar på "Långasberget" (med länsman smygande i buskarna), för att nu inte nämna hans lumparhistorier ...! Att han dessutom tillagar det godaste kok-kaffe man kan få, gör inte saken sämre.

Om Åkerblom berättar han en belysande episod: Vid en internationell pristävling 1950 fick Åke ett hedersomnämmande för en studie han gjort. Då han besökte Åkerblom i dennes hem och visade studien, som innehöll ett komplicerat linjespel, dök denne blixtnabbt in i sin väldiga bokhylla, tog direkt en bok bland alla hyllmeter av problemlitteratur, bläddrade ett par gånger med tummen och pekade: "Samma idé, men Din är bättre!"

Militärtjänsten kom med allt vad den innebar av sorger och tokerier! Åke berättar om hur man strax före muck kallades till uppställning. Befälet meddelade kort att tjänstgöringen var förlängd med ett halvår! Det var krigsår ...

Följande 5-dragare är från den här tiden (troligen 1941), komponerat 'på luckan':

Matt i 5 drag

Väl hemkommen fortsatte Åke att arbeta på bruket och även på ett sågverk med en del mekaniska jobb. Då inträffade en avgörande vändpunkt i hans liv. Liksom många olycksbröder vid den här tiden drabbades Åke av po-

lio. Bägge benen var angripna och en tid satt han rent av i rullstol. Ett grymt öde för en grabb på lite över 20, van att springa och att spela boll.

Efter några 3-månaders perioder på kurorter kunde han gå med hjälp av två käppar och började fundera över framtiden. Han provade som urnmakare, men trivdes inte särskilt bra. Då hade han turen att få praktik på ett tandteknikerlaboratorium i Långshyttan.

Småningom kom han så in på tandteknikerskolan i Stockholm i hård konkurrens. Han fick bostad i rummet under Strindbergs i "Blå tornet"!

Studierna gick bra tills nästa käpp i hjulet kom i form av en blindtarmsinflammation, som så när kostat honom livet. Om det berodde på blindtarmen, eller på det faktum att han blev rumskamrat på lasarettet med en mörk och knäpptyst karl, vet jag inte. Denne visade sig i varje fall senare ha varit 'höger hand' till ledaren av den så beryktade Sala-ligan!

Efter att ha tillfrisknat och kompletterat sina studier, arbetade Åke på olika platser ett antal år, bl a i Arvika, där han 1959 delade Arvikamästerskapet med Axel Bergström.

Åke hade även ett stort intresse för musik, det var jazz som gällde och kontrabas för Åkes del. Han reste runt på olika spelningar, träffade en vacker norska, med vilken han fick en likaledes mycket vacker dotter.

Efter Arvika styrdes färden mot Åby utanför Norrköping. Åke stegade in på 08's lokal på Sandgatan 10, tog del i en träningsturnering, gick på hårt och åsamkades 7 nollor! Inga större förhoppningar ställdes på honom, men Åke revanscherade sig omedelbart med att vinna en blixturnering efter skiljespel med Stylander.

"Dalmasen är kanske inte så dålig ändå?" resonerade Becka Flisberg och de andra. Åke gick in på sista bordet i laget. Han var med och vann DM 1960, där man slog LASS i finalen! En halv poängs förlust och bäste poängplockare för laget blev facit.

Åke utvecklades till en utpräglad lagspelare, i individuella sammanhang saknar han däremot allt som oftast ambitionen att vinna. Åtskilliga är de gånger Åke gruvat sig för att spela på vinst mot någon trevlig bekant, eller

någon förhoppningsfull junior som just bjudit remi i lite sämre ställning.

1965 var det dags för Linköping, han fortsatte att spela för Ö8, men tog efter ett par år steget fullt ut och blev lagspelare för LASS. Naturligtvis blev han återigen bäste poängplockare.

Snabbschacks-DM 1974 måste något ha inträffat som fick Åke att visa lejonklorna. Han vann (på 5p av 6) före ett helt koppel av bra spelare, trots förlust i sista rondan mot Rolf Isaksson som kom på samma poäng, men fick sämre kvalitetspoäng. I det slagna fältet återfanns Ingemar Schütz 4.5, Lenny Johansson 4.5, Henryk Dolata 4, Lihmo Ringqvist, Pavel Lacko och Börje Lindberg 3.5 samt Peter Lord, Tage Frithiofson, Torvald Larsson, Bengt Hammar och Lennart Johansson (alla 3 p). Det spelades 20-minuterspartier, men någon yttrade: "Den där dj-la Hellström spelar ju 5-minuters!".

Vid sidan av sin problemistproduktion har Åke gjort många fina partier, tyvärr har självkritiken varit väl högt ställd och ett fåtal är bevarade. Följande parti spelades under SM i Motala -76 i Klass I. Partiet är långt ifrån felfritt från någondera part, men intressant ändå! Åkes motståndare blev därefter europamästare för juniorer, och även svensk mästare.

Det smärta fortfarande Åke att han fördärvade sin motståndares möjligheter att vinna gruppen och avancera till mästklassen.

Åke Hellström – Ralf Åkesson

1. e4 e6 2. d4 Sf6 3. Sc3 Lb4 4. a3 Lxc3 5. bxc3 d6 6. De2 Sbd7 7. e3 e5 8. Ld3 0-0

9. Se2 Te8 10. f4 De7 11. Sg3!? exd4 12. cxd4 Sxe4 13. 0-0 Sxg3

Ett alternativ var återtaget 13. – Sef6. Vit har nog kompensation för bonden med det friare spelet samt lovande löpardiagonaler. 13. – Sdf6 däremot, besvaras med 14. Te1. Nu blir h-linjen farlig.

14. hxg3 Sf6 15. Ld2 Ld7 16. f5 h6?

Blir ett tacksamt angreppsobjekt för vit och från nu finns troligen ingen räddning. Men var kom egentligen svart fel från början?

17. Tf3(?) Df8 18. Tf4

Likt Petrosjan erkänner vit genast sitt misstag — om än ett tämligen betydelselöst sådant.

18. – Kh8 19. Tf4 Sg8 20. Th1 f6 21. Tfh4 Te7 22. Dc1 Tac8 g4 Tf7 24. T1h3 b6

Svart hade nog gärna gett bort några bönder bara han kunnat åstadkomma ett aktivt motspel. Nu kan han bara hoppas på felsepel av vit i den gemensamma tidsnöden.

25. Dh1 Kh7

26. Lxh6! gxh6 27. g5 fxg5 28. f6+ Kh8 29. Txh6+ Sxh6 30. Txh6+ Dxh6 31. Dxh6+ Kg8 32. Dxc5+ Kf8 33. Dh6+ Kg8 34. Dg6+ Kf8 35. Dh6+ Kg8 36. Dg5+ Kf8 37. Lg6 La4 38. Lxf7+ Kxf7 39. Dg7+ Ke6 40. f7 1-0

Som lagspelare har Åke fortsatt att fira triumfer. Så sent som sistlidna säsongen tappade han endast tre halvpoäng på 7 seriematcher, därtill en remi i cupen mot Motala, men vinst i stadsmatchen mot Norrköping!

Som problemist är Åke internationellt känd, han har säkert gjort över 200 problem och

studier (de flesta miniatyrer — högst 7 pjäser). I SM-bulletinen från Uppsala -85 (där Ralf vann!) hittar vi, förutom Ralfs namn, även Åkes. Följande enkla men ändå knepiga 3-dragare sannerligen myror i huvudet t o m på elit-spelarna (Schüssler löste den först).

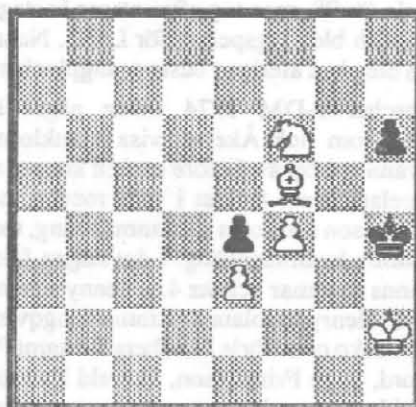
Matt i 3 drag

Några år innan han var etablerad satt Åke och funderade på att göra en remistudie. Upptäckte en del finesser och vips blev det en vinststudie av det hela. Studien skickades till en pristävling och Åke skulle utan vidare ha fått 1:a pris, om inte ...! Det fanns alltså en föregångare, vilket Åke, som hade mycket lite problemlitteratur, inte hade en aning om! Saavedras slutspel från 1895 tillhör klassikerna inom studiekonsten. Synd att Åke var ca 50 år för sent ute!

Vit drar och vinner

Här är en fin 4-dragare från år 1939 (publicerad i 08's tidning "Schackglimten i början av 60-talet):

Matt i 4 drag

Det finns flera intressanta episoder från Åkes problemistbana. 1949 hade han ett problem i TfS som aldrig fick någon lösning publicerad! 35 år senare får Allan Werle, via omvägar, en förfrågan från en förtvivlad problemlösare om Åkes problem. Förmodligen fick han själv sitta ned för att lösa den, lösningen publicerades dock i TfS 1984!

Vid ett annat tillfälle (1948) hade Åke gjort ett par problem till en pristävling för Dala-demokraten. Det ena var en 3-dragare som inleddes med 1. axb6 e.p.! Redaktören hade ett fasligt bekymmer med att freda sig från lösare som "stormskällde" över det 'olösliga' problemet! (Många läsare kände givetvis överhuvudtaget inte till enpassant-slaget.)

Åke Hellström är en fin och anspråkslös människa. Endast då och då har han ökat på vårt innehav av de grå hårstråna. Det har väl hänt att han försvunnit spårlöst när vi gemensamt varit på väg till någon lagmatch (på jakt efter snus förstås!), eller att han hittat något ofattbart försvar just när man trott segern vara klar, men för övrigt finns ingenting negativt att säga om hans person. Han tillhör det fåtal man utan risk kan ge ett förtroende, och hans uppträdande har aldrig gjort mig besviken.

Problemspalten

Detta nummers problemspalt ägnas naturligtvis åt "The Grand Old Man", Åke Hellström. Ur hans rika produktion har vi valt följande kvartett. (Lös. sid 43.)

Åke Hellström, Corren 1982

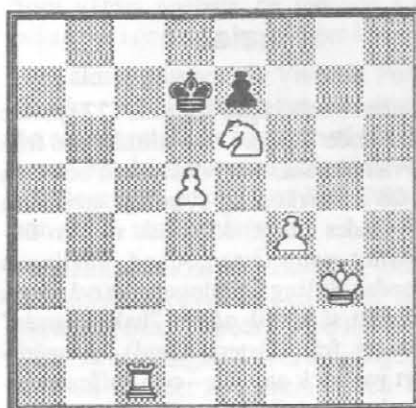
Matt i 2 drag

Åke Hellström, NNT 1940

Matt i 3 drag

Åke Hellström, Avestaposten 1962

Matt i 4 drag

Åke Hellström, TIS 1980

Matt i 4 drag

Lösningar ...

”Axel från Trollbo”

Problem sidan 4:

1. Tc2 Sc7 (Sb6) 2. Lxc7 (Sxb6) a5 3. a8L! a4 4. Lg2 b1x 5. Ld5

Problem sidan 6, vänster spalt:

1. Le3 Ke1 2. Ld4 f1D 3. Lxc3; 2. — f1S 3. Lf2

Studien sidan 6:

1. c7 Td6+ 2. Kb5 Tc5+ 3. Kb4 Tc4+ 4. Kb3 Td3+ 5. Kc2 Td4!
6. c8T! (6. c8D? Tc4+! =) Ta4 7. Kb3 +-

Problem sidan 6:

1. Lc8 h5 2. Sd7 Kg4 3. Se5+ Kh4 4. Sg6

”Problemspalten”

ÅH, Corren 1982:

1. Sxb2 Kxa5 (Lb7, Lxb2) 2. Sc4 (Dxa4, Dh5)

ÅH, NNT 1940:

1. De1 Kg2 2. d3+ Kh3 3. De6; 2. — Kf3 3. De4

1. — Kh3 2. Dh1+ Kg4 3. Ta4

1. — g2 2. Dxh4+ Kg1 3. Ta1

1. — h3 2. Ta1 g2 3. De5; 2. — Kg2 3. De2

ÅH, Avestaposten 1962:

1. Th1 Kc8 2. Tb1 Kd7 3. Tb8 Kd6 4. Td8

1. — Ke8 2. Th7 Kd7 3. Th8 Kd6 4. Td8

1. — Kd6 2. Th5 Kd7 3. Th8 Kd6 4. Td8

ÅH, Tfs 1980

1. Lc7 e2 2. Te8 f2 3. Te6 — 4. Ta6; 2. — e1D 3. Txe1 f2 4. Ta1